

2-ik szám. Január 13. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sa.)
s a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Petőfi angol fordítója.“ — „A hosszú haju hölg.“ (Bessély.) *Jókai Móról.* — „A wiclicskai sóáknák.“ *Miskovszky Viktoról.* — „Az örmény nemzet.“ *Molnár Antaltól.* — „A datolya-pálmákról.“ *Kiváradástól.* — „Havre de Graca-ból New-Yorkba.“ *Rositi Páltól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Sir John Bowring.“ — A wiclicskai sóbánya átmetszete.“ (Rajz. *Miskovszky V.*) — „Lóvonatu vasut a wiclicskai bányákban.“ (Rajz. *Miskovszky V.*) — „Amerikába vándorló a hajó belsejében.“ — „Balatoni táj, a somogyi partról tekintve.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

—v— (*Az új hadkiegészítési és parancs s az országgyűlés.*) A képviselőház, minden pártmnyalat hozzájárulásával, ugyszólván egyetemesen, egy, 6 felséghez újabban terjesztendő felíratot hozand már a legközelebbi ülések egyikén javaslatba, melyben a hadkiegészítési parancs — mint nem alkotmányos uton hozott, következőleg az ország jogi önértetére nézve is sérelmes — életbeléptetését Magyarországra nézve felfüggesztetni kéri. Különösen hangulatozottni fog a többi közt, hogy azon egyetlen év, melylyel e császári parancs életbeléptetésének sürgős volta támogatattik, t. i. a külhatalmak készülétei, s a veszélyek, melyek a monarchiát fenyegethetik, — csakis annak lehet egy újabb és hathatósabb indoka, hogy Magyarország alkotmánya mihamarább és teljesen visszaállíttassék. — Német lapok irták, hogy az országgyűlés baloldala az új hadkiegészítési parancs ellenében határozatot szándékozott hozni, a fennebi közleményből azonban az következik, hogy az egész ház felírat készítésében nyugodott meg.

—v— (*A magyarországi vallási s tanulmányi alap*) s a pesti egyetem összes vagyona, mely magán-alapítványokból s a József császár által eltörölt szerzetek fekvő birtokaiból áll, összesen 23 millió 658 ezer forintból s 388 ezer 887 hold fekvő birtokból áll, melyből iskolák s egyházak tartanak fenn. Hogy ez óriási vagyon, mely egy kis ország értékével versenyezhet, mily gyönyörűségeesen kezeltetett, mutatja azon eredmény, hogy egész jövedelme évenként csak másfél millió forint, kezelője pedig az osztrák pénzügyi hatóság volt, mely ezenkívül oda juttatta a dolgot, hogy ezen közalapítványi javakat végre harmadfél millió ftnyi kamat- és bérhátrálékkal adta át a magyar dikasteriális kormánynak. Ily kezelés mellett nem csoda, ha Európa leggazdagabb egyeteme, t. i. a pesti, Európában a legnyomorúságosabban van fölszerelve.

—v— (*A képviselők háza jan. 10-dikén*) vagyis csütörtökön nem tarthatott ülést, mert tagjai nem jelentek meg határozatképes számmal, s azért az ülést 12-dikére, szombatra halasztotta az elnök. Deák már elkészült a hadkiegészítési parancsra vonatkozó felíratl javaslatl; gr. Andrássy Gyula és b. Eötvös is fölment Bécsbe, e rendelet felfüggesztését kieszközölni, Bartal György pedig, a helytartótanács alelnöke benyújtotta lemondását, mert szokás ellenére a hadkiegészítési rendeletet véleményadás végett, kihirdetése előtt nem küldték le a helytartótanácshoz.

—v— (*Az országgyűlés küldöttségét,*) mely az

új év alkalmából a két ház szerencsekívánatát ment Bécsbe tolmácsolni, 6 felségeik e hó 8-dikán fogadták. Az üdvözlöteket a császár és császárné nyájas szavakkal viszonzá.

—v— (*Több főispán leköszönni*) szándékozik hír szerint, ha az osztrák kormány a hadkiegészítési parancs haladéktalan kiviteléhez ragaszkodnék, s német lapok írják, hogy b. Sennyey tárnok is azért utazott Bécsbe, hogy e rendelet felfüggesztését eszközölje ki.

—v— (*A katonai váltásdíjakat*) hallomás szerint e hó 15-dikéig még elfogadják. Valaki kiszámította, hogy ezen 1000 ftokból jan. 7-dikéig a birodalomban körülbelül 20 millió folyt be.

—kr— (*A pestvárosi tanács*) lépéseket készülni, s azt hissztik, e lépésektől a magasabb kormánysekek nem fogják támogatásukat megtagadni, hogy a gőzhajózási és vasuti vállalatok részéről a községi adó jövőre ne csupán Bécsben, hanem a Magyarországot s különösen Pestet megillető rész itthon fizetessék le. Ez által a városi községi pótlék, a magyar földterhermentesítési és országos alap tetemes pénzmennyiséggel fognának gyarapodni. — A városi főszámvevőség számítása szerint az utóbbi 15 év alatt a magyar földterhermentesítési alap körülbelül 548,000, az orsz. alap 60,000 és a városi községalap 328,000 frtot vesztettek azáltal, hogy a szab. gőzhajótársaság és vasutak csakis Bécsben fizettek községi adót és egyéb pótlékokat. Bécsset szépítik a közadóból, az ujon épülő házaknak 30 évi adómentességet biztosítottak, tudományos intézeteit a közadóból támogatják és tartják fenn stb. Bécs városa most 25 millió frtot készül kölcsön venni s talán az állam még a kamatot is biztosítani fogja. Szépíteni fogják a várost, középületeket, iskolákat építeni, parkokat létesíteni stb. Minekünk meg mindent saját erőnkéből kell létesítenünk.

—v— (*A pesti jogászoknak nem lesz báljuk*) ezen a farsangon, bár tettek volt már reá előkészületeket. Ennek oka a hon kedvezőtlen politikai állapota. Újabban azonban a lelépett helyett más választmány rendez bált.

—v— (*Az általános katonakötelezettség*) kihirdetése után (a kötelezettség jan. 7-kétől kezdődik) a ki tette, mindenki sietett katonaköteles fiáért a kiváltási 1000 ftot letenni. Bécsben néhány nap alatt egy millió 500,000, Pesten mintegy 600,000 ft folyt be ilyképen. A provinciákon szintén szép összeg gyűlhetett össze.

—v— (*Magyar katona-növeldé.*) 1848 előtt magyar hazafiak nagy összeget adtak össze egy fel-







Harmadik évi folyam.

2. szám.

Jannár 13. 1867.

Petőfi angol fordítója.

Vadnay Károly tollából nem rég egy, minden magyart érdeklő ismertetés jelent meg sir John Bowring, Petőfi angol fordítója felett, melynek főbb pontjait itt alább közöljük.

Sir John Bowringtól Londonban nem rég ily című könyv jelent meg: „Translations from Alexander Petőfi, the magyar poet,“ (Fordítások Petőfi Sándorból, a magyar költőből,) sir John Bowring baronettól, a magyar Akadémia tagjától stb.“ E könyvben — ugymond Vadnay — János vitézen és Bolond Istókon kívül 74 kisebb költeményt olvashatni rimes fordításban. A hűség elleni némely vétesség leszámításával oly sikerültek

meg azon főrangú fordítóról, ki negyven év óta legjobb barátja a magyarnak, s ki irodalmi pályáját csaknem azon kezdé, hogy magyar költőkkel ismerteté meg honfitársait, s most, 74 éves korában, azzal végzé, hogy Petőfi fordításait igen díszes kiadásban bocsátá közre.

Az ő tekintélye, magas állása és irodalmi érdemei nagyon sokat teendnek arra nézve, hogy Petőfi gyorsabban legyen népszerűvé az angolok, mint a németek és franciák között.

Midőn Dux Adolf, Szarvady és Kertbeny németre kezdtek fordítani Petőfit: úgy szólván két nyelv nehézségeivel küzdöttek. Félig magyarok, félig németek lévén, s

azok, hogy az angol napi sajtó egyenlő elismeréssel beszél most mind a magyar költőről, mind angol fordítójáról.

Ránk nézve első kötelesség: hálásan emlékezni

megállapított hírnévvel sem bírván: nehéz uton kellett magukat keresztültörniök.

A francia fordítások még több nehézségbe ütköztek, minek oka az, hogy Thales Bernard



Sir John Bowring.

nem tud magyarul, s csak másodkéz után — németből — fordít. Chassin Viktor szintén nem ismeri nyelvünket, s az, hogy fordítása mégis hü, főképp Irányi Dániel és gróf Teleky Sándor fараdozásainak köszönhető.

Igaz, hogy a német fordítások — sőt a franciák is — hüvebbek az angolnál, Chassin könyve pedig az által is becses, hogy Petőfiről oly dolgokat használhatott föl, melyek eddig nem voltak közzétéve; de a másnyelvű fordítók nem bírnak azon két nagy előnnyel, melyek sir John Bowringot oly jelentékenyen támogatják, és a sikert mintegy biztosítják neki. Először is Bowringnak igen szép angol nyelve van, könnyen versel, összhangzatosan rímel s kifejezései dallamossággal bírnak. Másodsor: báró Bowring irodalmi és társadalmi tekintély, mert jeles író és nagy érdemű államférfi. Az ő kezéből szívesen veszik Petőfit az angol faluk kunyhóiban ép úgy, mint a londoni palotákban. A mit Bowring ad: az nem lehet rossz, — ez ama kedvező elővélemény, melyet támaszt. S midőn ily ismertetője támad nemzetünk ama költőjének, ki egykor nálunk a legszebb tavasz pacsirtája volt, úgy hiszszük: mindenki örömet fogja hallani a feleletet a természetes kérdésre: ki ez a Sir John Bowring?

Most már öreg ember és angol baronet, ki 1792-ben (szép évszám a magyar történelemben is) Exeterben született, s egy kereskedő fia volt. Londonban tanult, és csakhamar sok nyelv tanulására adta fejét. Hires „polyglott“ lőn, s már fiatal korában bámulat tárgya, minthogy husznál több holt és élő nyelvet birt. Igy jött ismeretségbe az öreg Bentham Jeremiással, e nevezetes bölcsész és nemzetgazdászsal, kinek tanítványa lőn, még pedig annyira kedvelt tanítványa, hogy Bentham őt hatalmazá föl végrendeletileg összes munkáinak kiadásával. Igy lépett Bowring az irodalom és nemzetgazdászati gyakorlati terére. Sok évig a hires „Westminster Review“-t szerkeszté, miközben gyakran választák állami bizottmányokba, s külföldre küldözték az ottani kereskedelmi és államgazdászati állapotok tanulmányozása végett. Franciaországot, Svájcot, Spanyol-, Német- és Magyarországot beutazván, gyakorlati ismereteiről több könyvet adott ki. De a költészetről sem feledkezett meg. — 1827-től 30-ig valami tiz kötet műfordítás jelent meg tőle: spanyol népmónkok, orosz, lengyel, szerb és cseh népdalok, cserkesz költemények, hollandi és flamm versek, a német Chamisso stb.

1830-ban Londonban adá ki „Poetry of the Magyars“ című 312 lapra menő nagy könyvét. Ő

volt az első, ki a magyar költészetet Európa előtt ismertetni kezdé, mert gróf Majláth János német fordításai csak később jelentek meg; dr. Toldy (akkor még Schedel) Ferencnek Bécsben 1828. kiadott „Handbuch der ungarischen Poesie“ című munkája pedig a hazán tul alig volt ismeretes.

Bowring 90 költemény rimes fordításában 25 magyar költőt mutatott be, s a mi eredeti, köztük 65 igazi népdalt, melyek akkor még a magyar irodalomban sem valának ismeretesek, (a Kisfaludy-társaság népdal gyűjteménye másfél évtized mulva jelenvén meg,) s melyeket dr. Romy Károly küldött neki. Ekkor azon különösség fordult elő, hogy a magyar népdal irodalmilag először nem eredetiben, hanem angol fordításban szerepelt. Találunk ugyan egyeseket Kulcsár István lapjában és Toldy Ferenc „Handbuch“-jában is, de csak ritkaság vagy curiosum gyanánt, mint *paraszt* dolgokat. Bowring azonban egyebet látott bennök: a költészet igazi meleg erét, mely forrása lehet a műköltészetnek. Zrinyi Miklóstól Vörösmarty-ig minden nevezetes magyar költő eléggé képviselve van Bowring könyvében.

Miután e könyvet Bowring kiadta, megvált a szépirodalomtól, s minden tevékenységét a politikára és nemzetgazdászatra fordítá. Tagja volt már ekkor a hires „Royal Societynek“, a hollandi, frizlandi, gröningeni, pétervári, párisi, leydeni, atheni, turini, sheffieldi és (hálából) a magyar akadémiaéknak.

1840-ben angol küldött lett a svájci kormány-nál, 1844-ben otthon parlamenti tag. Később az angol-khinai tartományok alkirálya. Nyolc évig uralkodott a távol keleten, s mint angol nagykövet beutazta Japánt és Sziámot is. Ez évek gyümölcse: leghiresb munkája — „Siam and the Siamsi“; 2 kötetben, mely Londonban 1860-ban jelent meg, s több nyelvre lefordíták.

Bowringnak köszönhető azon virágzó kereskedelmi összeköttetés létrehozása, mely egyfelől Siám, másfelől Angol- és Franciaország közt létezik. Személyes baráti viszonyban állván a siámi királylyal: ennek felhatalmazottja ő jelenleg is minden európai udvarnál. A Haway-sziget királynéjával szintén benső barátságban áll, s ha e királyné Angolországban időz, akkor rendszeren az öreg Bowringhoz Exeterbe száll. A khinaiak azonban — valljuk meg — nem kedvelték ily nagyon, s mint mondják: első neje is Hongkongban khinai méreg által halt volna meg.

Keletről 1860-ban tért vissza, midőn a királynő angol baronetségre emelte, azóta második nejével Exeterben él, s nagyon szívesen látja mindig a

magyarokat, a miről Rónai Jácint és Vámbéry is — kik többször meglátogatták — tanúságot tehetnek.

Az öreg angol baronet már elfelejtett magyarul beszélni, de még jól érti a mit olvas. Petőfi fordítását még Khinában kezdé, s e munkában nagyon buzdította az, hogy Petőfi német fordításairól a királynő és a walesi herceg is kedvezőleg nyilatkoztak, s azt mondák: angolra is át kellene ültetni. Bowring neki fogott, s teljesíté ez óhaj-tást., Most meg az angol lapok már jelentik, hogy a királynő Bowring „Petőfijét“ kedvesen fogadta, s azt mielőbb elolvasni ígérte. Ezenkívül a kitűnő férfi, kivel olvasóink bizonyára örömet ismerkedének meg, közelebb levél kíséretében meg-

küldé areképét Vadnainak, s olvasóink mai szá-munkban ennek másolatát veszik. A levél sorai a legmelegebb rokonszenvvel telvék nemzetünk és annak ügye iránt, s többek közt így szól: „Most is, midőn — ugy látszik — hogy önök csillaga kelni és ragyogni készül, önökkel együtt örülök és buzgólkodom Magyarország szerencsés jövője fölött, remélve, hogy be fognak lépni — megerősödve — a szabadság templomába, melynek homlokzata előtt egy időben oly sokáig önök küzdöttek majdnem egyedül. Én egy újabb kötetet készítek, mely alkalmat nyújtand nekem kissé többet is mondhatnom önök nemzeti dalnokáról és az önök népéről.“

A hosszú haju hölgy.

(Egy amerikai magyar kereskedő naplójából.)

Elbeszélés

Jókai Mórtól.

(Folytatás.)

Amerikában igen természetesnek találják, hogy ha valakinek valami eladni valója van, mentül többet harangozzon, trombitáljon és ha cikkének kelendőségét jobban biztosíthatja azzal, ha eszkimónak öltözik, hát még azt is megtegye.

Az eszkimónak igen jó szemei voltak; a mint a lámpadicskör spherájába értünk, nemesak azt ismerte fel az én barátom, hogy az már egyszer volt itt, hanem azt is, hogy az ismét idejön s még egy neophitát is hoz magával, a mint hogy beléptünk már ismerős mosolygással fogadott bennünket. Ha mosolygást említek, senki se vegye annak, mintha már elfelejtettem volna, hogy az imént álarcáról beszéltem, mely az áleszkimó arcát fedte, sőt inkább ez álarcnak volt oly elmés mechanismusa, hogyha azt belülről az illető arcizmaival és fejbőrével mozgatá, tudott igen szépen mosolyogni, homlokát ráncba szedni és egyéb művészi arcjátékkal kísélni az előadást. Tehát az eszkimó-álarc mosolygott; helyet csinált előttünk, hogy beléphessünk a boltmélyedésbe, odavezetett bennünket egy oldalvást épült emelvényhez, melynek vöröskattunos asztala előtt egy kék selyem viganós asszonyság, hamis szőke fürtökkel őrizé a bejáratot; annak lefizettük az öt centet, s azután az eszkimó félrehajtott előttünk egy veres kattunfüggönyt s azon át bebocsátott bennünket miss Leona Danger szentélyébe.

A szobában az obligat veres kattun-draperián kívül ismét nem volt egyéb, mint egy kis kerek

asztal, azon egy fotogén-lámpa, mellette egy támlás-szék, abban ült miss Leona Danger, élő valóságában.

Az eszkimó itt letette álarcát, s most a többi grönlandi kosztüm közül egy nyugalmas, kiborotvált, phlegmaticus arc tünt elő, valóságos yankee typus, melynek vonásai csak akkor változnak el egy kicsit, mikor egy csomó bagót bedug a képe féloldalába.

Meginvitált bennünket, hogy lépjünk a misshez közelebb és vegyük érdemleg szemügyre e természeti csodatüneteményt; a ki valóban az is volt.

A misst nem találtuk ugyan abban az ethnografiai quodlibetben öltözve, melyben a vászon és a fotografiák hirdették, hanem az csak előnyére szolgált. Egészen divatszerű világos szalmaszín selyem ruha volt rajta, mely természetnek ifju karcsúságát kiemelé, természetesen, állig érő szabással, s a mellett igen kedvező ellentétet képezett a rajta végighullámzó fekete hajsátorral, mely valóban a földet seperte, midőn a hölgy a karszékben ült, s midőn beléptünk egy percre üdvözlőleg felállt, a ruhája szegélyeig takarta körül, mint egy fekete arafátyol.

Miss Leona Danger arca szép, nemes idomokkal bírt; kissé creol színezetű volt: ajkai finom metszésén is e faj typusa látszott. Szemöldei vékonyan rajzoltak valának, de koromfeketék. Szemeiről ez első látás után nem beszélhetek, mert azokat ittlétünk alatt fel nem emelte. A mint

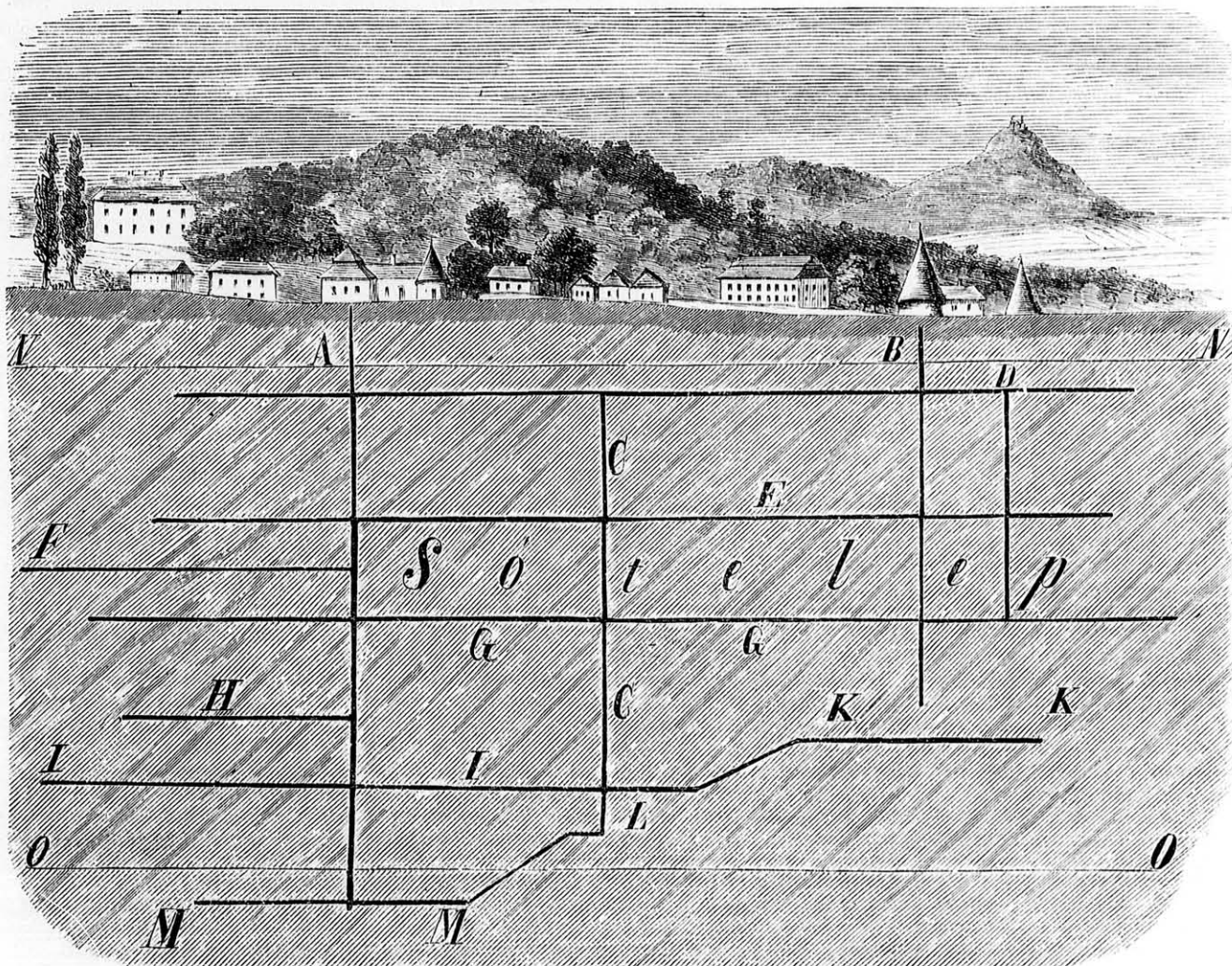
bennünket üdvözölt, ismét leült. Kezébe vett egy könyvet és olvasott. Hosszu selyem szempillái oly messze vetették árnyékaikat, hogy mikor olvasott, olyan volt, mintha alunnék. Olybá vett bennünket azontul, mintha ott sem volnánk. És igaza volt. Öt percért nem tartozott nekünk egyébbel, minthogy a haját megnézhessük.

Hanem ehhez azután teljes jogunk volt, a mibe az eszkimó formáserint bele is vezetett bennünket.

Előbb sebesen pergő beszéddel elmondá a tisztelt hölgy élettörténetét: atyja persze generalis

deg viz, melylyel haját háromszor szokta napjában megmosni; de az csak átszűrt viz lehet, a miben semmi mineralia és vegetabilia nincsenek.

Azután rászabadított bennünket, hogy tekintsük meg közelebbről is a csodaszép hajzatot, tapintsuk meg kezeinkkel, összefogta az egészet s felhívott, hogy a közepén átfogott hajzatot két maroknak dolgot ad összeszorítani, azután belemarkolt abba, meghuzogatta előttünk, hogy lássuk, miszerint az mind egyenesen a fejbőrből van kinőve, azután kényszerített bennünket, hogy öt ujjainkkal, mint



A wielieskai sóbánya átmetszete. (Rajz. Myskovszky V. Szövege a 22. lapon.)

volt, természetesen a csatában esett el, anyját szokás szerint megölték a lázadók, s hogy roppant vagyona a forradalomnak esett áldozatul, az napirenden levő dolog. Már születésekor oly hosszú fekete haja volt, hogy a keresztelés alkalmával be kellett fogni, azontul mindig termete növekedésével maradt arányban, szüntelen túlerve husz centimeterrel a sarka hegyén. Hogy ez a haj öt font és huszonöt centigramm szárazon, ha olajoznák, nem volna képes a fején viselni; de nem is érte azt soha semmiféle kenőcs, miss Leona hajához soha nem járult semmi egyéb, mint tiszta hi-

fésüvel duljuk végig a dus haját, meggyőződendők arról, hogy nincs mesterségesen szaporítva, azután kifogott három-négy szálát belőle, azt hosszan végighuzta előttünk, hogy lássuk: nincs az összeragasztva, nincs kitoldva, az mind valódi, eredeti, antik!

Miss Leona Danger mind e mesélés, cibálás, simogatás, fésülgetés, magasztalás és báméskodás alatt folyvást közönyösen olvasott a kezében tartott könyvből, mely, a hogy egy percre beleméztem, valami sensationsromán lehetett; az öt nyilván jobban érdekelhette, mint látogatói. Kérdeztem tőle: „szép az a regény?” Megbólintotta

fejét, és azt mondta: „yes;“ hanem azért nem tekintett fel a könyvből.

Vége levén a „seance“nak, ismét ajánlottuk magunkat; a hölgy egy percre ismét fölemelkedett helyéről, az eszkimó ismét föltette lárváját; kikisért bennünket, de már nem mosolygott, mert megkapta az öt penceünket; hanem újra elkezdett csengetyüzni, trombitálni és declamálni, be is declamált rögtön utánunk három más fiatal yankeet, a kiknek épen fészkelődött a zsebükben a kidobni való öt pence.

— Nos? hát? Mit szól ön hozzá? Kérdé mr. Bhealer, ismét esernyőm alá furakodva.

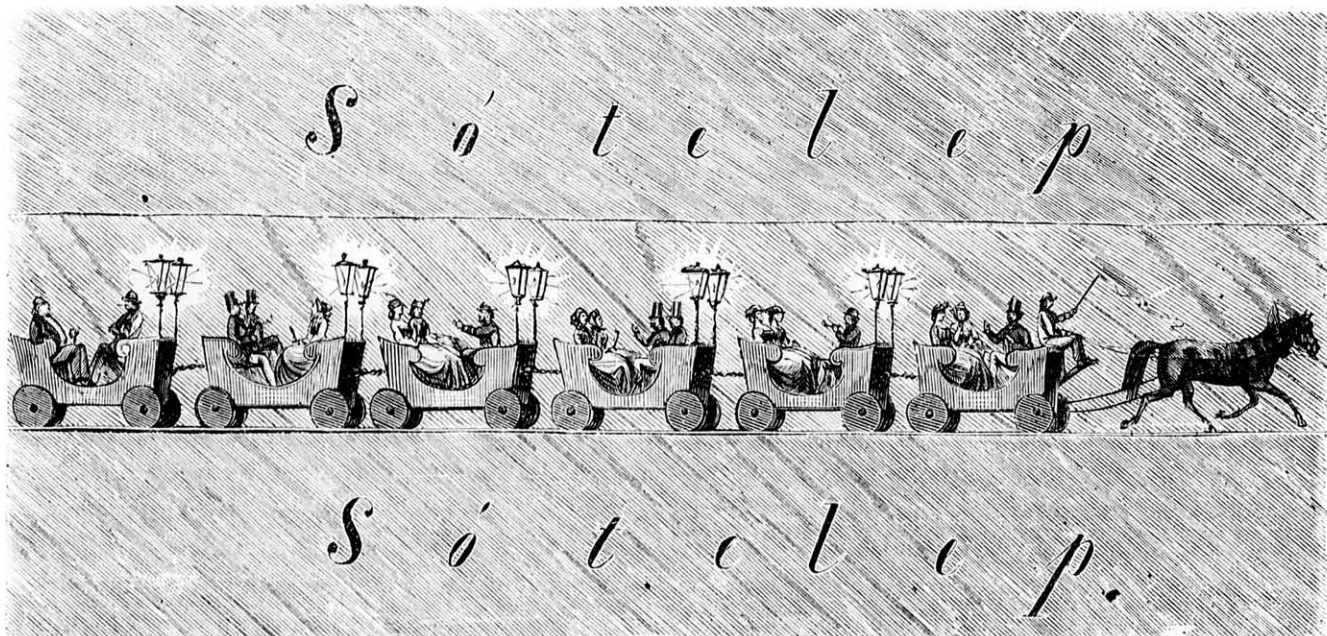
— A haj valóban gyönyörű.

— Hát nem gondolja ön, hogy ha azt a kincset valami okos ember, azaz hogy két okos ember az eszkimó kezéről elütetné, valódi californiai

mondja ön, mit fog ön csinálni, mikor most haza megy?

— Levetközöm és lefekszem.

— Az igaz; de mikor levetközés előtt meg fog ön állani a tükör előtt, hogy haját az éjjeli sipkahálóba bekösse, azt fogja mondani, hogy ejnye de átkozott ritka ez az én hajam ahhoz a másikhöz képest! — És azután észébe fog jutni, hogy mit beszélt az a hülye Treaty? hogy miss Leona Danger haja attul nőtt meg, hogy mindig tiszta vízzel mosta, melyben semmi mineralia és vegetabilia nem találtatik. És ön erre azon fogja magát észrevenni, hogy előkészíti a carbon plastique-golyóját, mely célszerű vízszűrő most minden háznál van már, s vizet szűr magának a holnap reggeli mosdáshoz, s azontul háromszor napjában mosni fogja vele a fejét.



Lóvonatu vasút a wielieskai bányákban. (Rajz. Myskovszky V. Szövege a 22. lapon.)

aranybányát nyithatna vele.

— No, biz ebből öt pencevel naponként bevethetne ön husz-harminc dollárt, s ha mindig jól megy az üzlet, ha a hölgy soha sem beteg, s ha a bolt árát, meg a hölgynek fizetett salariumot levonjuk, maradhatna belőle évenként 3000 dollár; csak hogy az kissé még is kellemetlen fogna önre nézve lenni, hogy eszkimónak felöltözzék, s napestig a boltajtóban fujjon áriákat a Lammermoori Luciából egy szál trombitán.

Mr. Bhealer nagyon kinevetett e véleményemmel. Ugy a fogai közül szokott nevetni, s a fejét rázogatta közben.

— Nem érti ön azt. Fiatal kedély. Semmi üzleti szellem. Magyar kereskedő. Ez a Treaty valószínű bolond, hogy maga is rá nem jött arra, a mire én. (Treaty volt az áleszkimó neve.) Ugyan

— Az bizony meglehet.

— No lássa ön, milyen élhetetlen némely ember! A sors a markába nyomja neki a quinterno-hoz való számokat; de ő nem ért hozzá, berakja extrátóra mind az öt számot; s azzal is beéri. Ezt az anecdotát valami európai anecdotagyűjteményben olvastam. Nem mindig azé a haszon, a ki az ötletet felfedezte, hanem azé, a ki azt gyakorlati érvényre emelte. Fulton feltalálta a gőzhajót, s 100 ezer dollár adósságot hagyott hátra, James Watt tökéletesítette azt, s hagyott maga után két milliót. Ez az élhetetlen eszkimó egész nap trombitál, rekedtté kiabálja magát, elmondja tizezer embernek, az a tizezer százezernek, a száz-ezer egy milliúnak, hogy a csodaszéphaju hölgy mindennap tiszta hideg vízzel mossa a fejét, s erre a tizezer, a százezer, meg az egy millió egy esz-

tendeig mindennap háromszor a kutszivattyu alá jár a fejét zuhanyoltatni; holott ha ez a nyomorult minden egyes bámulónak azt mondaná, hogy ime a mitől ez a haj ily csodaszépre megnőtt, az én arcanumom, egyedül a Yucatan-sziget vad népei által ismert füvekből extrahált kenőcs; ára egy tégelynek csak egy dollár; hát az az egy millió ember mind behajigálná hozzá ajtón ablakon át a maga egy dollárját.

— Van benne valószínűség.

— Már most kezd ön tehát engem érteni.
 — Sejtek egy kicsit hozzá.
 — Itt most tehát csak az a főfeladat, hogy lehessen a hosszuhaju hölgyet elűzni az eszkimó kezéről.
 — Ugy látszik. Tehát hogyan?
 — Még nem tudom; de majd holnap reggel megmondom önnek s akkor tovább beszélünk ez üzletről.

(Folyt. köv.)

A wielicskai sóaknák.

Wielicska kies városka Galiciában; Krakkótól délkeletre mintegy óra-járásnyira fekszik, s világhírű sóaknáiról nevezetes.

Ha Galicia és hazánk térképeit előveszszük s azokon Wielicska, Bochnia, Sówár és Mármaros sóaknáinak fekvését tekintjük, lehetetlen, hogy észre ne vegyük ama körülményt, mikép e négy sótelep fekvése majdnem egyenes vonalba esik, mely irányvonal KKD. fekvésű, és a kárpátok hegláncolatát keresztülmetszi. E körülménynél fogva nagyon lehetséges, hogy — a mit már régtől gyanítanak — ezen sótelepek a föld színe alatt egymással összeköttetésben vannak.

A wielicskai terjedelmes sóaknák eredetét homály fűdi, miután e tekintetben okmányok és arra vonatkozó történeti adatok majdnem egészen hiányoznak. E történeti források hiánya különösen azon körülménynek tulajdonítható, hogy a wielicskai sótelepek felfedezése és művelése oly régi korba esik, mikor még az írástudás mesterségét csak egyesek, nevezetesen szerzetesek gyakorolták; részint pedig az akkori háborus időknek, mely alkalommal a netalán még meglevő okmányok elveszhettek.

Lengyelhon egyik kitűnő történetirója az 1589-dik évben kiadott és „*De origine et rebus gestis Polonorum*“ című művében a többi közt említi: hogy a wielicskai sóaknák már az 1253-dik évben műveltettek; de hogy miképen fedeztetek fel azok, azt nem említi.

Hagyomány szerint ezen vidék s különösen Lengyelország sóban nagy szükségét szenvedvén, Sz. Kunigunda, Boleslaw lengyel herceg és IV. Béla királyunk leánya istenhez fohászkodván, álmában egy angyal jelent meg neki, kitűzvé a helyet, hol egy kútát ásatva, sósvízre s egyszers mind kősóra akadtak.

Hogy ezen sóaknák már 1176-ban léteztek, bizonyítja egy okmány, mely szerint a szulejowi cistercita zárda számára e sóaknákból évenként

egy bálvány sót (alveum salis) szolgáltatott — s mely okmányban e sóbányák „*Magnum sal alias Wielicska*“ név alatt fordulnak elő.

A só-telep több ágazatra és csoportra oszlik, melyek többnyire kárpáti homokkő, pala és veres agyag közt a föld színe alatt mintegy 18 ölnyi mélységben kezdődnek.

Wielicska középnagyságú városka, Szerava patak mellett — s legtöbbször sóbánya-tisztek és bányászok lakják. — Nagy Kázmér, lengyel király, e várost köfállal véteté körül, s hasonló jogokkal — jus Teutonicum — ruházta fel, mikkel ez időben csak az öt város: Krakkó, Sandec, Bochnia, Olkiss és Kazimir birt. — A város közepén, a mint azt képünkön is láthatni — egy nagyobb szerű, váralaku kastély áll, mely régente talán hadászati szempontból, s a város, valamint a sóaknák védelmére épülhetett; újabb időkben e vár tetemes javításokon ment keresztül; jelenleg sóhivatal, és az administrator lakásául szolgál.

Azonkívül van Wielicskának egy új katolikus temploma, több emeletes háza, és vasuti indóháza is.

A földalatti sóaknába két bejárás, vagy inkább lejárás vezet, a mint azt a mellékelt keresztmetszetben láthatni — az egyik A-nál egy felhúzó gép segítségével kötelen megerősített ládában — a másikon B-nél mintegy 380 lépcső-fokon az aknák belsejébe juthatni. Mindenesetre tanácsosabb s biztosabb a lépcsőn lemenni, miután a kötelen való lebecsátás sokaknak a borzasztóan tátongó mélység láttára émelygést és szédülést okoz, s bár ritkán történik szerencsétlenség, mindazáltal a lépcsőn való lemenés sokkal biztosabb, sőt élvezetesebb is.

A mellékelt keresztmetszeten látható akna-menetek következő elnevezéssel birnak:

- A. Regis.
- B. Gorko.
- C. Nedachow.

- D. Ludovica.
- E. Carolina.
- F. Bella és Modena.
- G. Walezyn.
- H. Colloredo.
- I. Kloski.
- K. Schonwel.
- L. Rupprecht.
- M. A víz és nedvesség összegyűjtésére

szolgáló legmélyebb aknamenet.

Azonkívül:

N. a Wisztula-folyó magassága (niveauja) Krakko mellett, — s végre

O. a keleti tenger niveauja.

Nem leend érdektelen megemlíteni azt, hogy e földalatti sóakna-menetek összes hossza mintegy 96 mértföldet tesz. Erről képzelhetni e sóaknák nagy terjedelmét, de egyszersmind ama hoszu időszakot is, mely alatt e messze kiterjedt bányá-üreggek kivágattak.

A keresztül metszett föld és sórétegek felett láthatni Wielieska várost, vidékével együtt.

A kormány a bányászati szak tökéletesítése tekintetéből a wielieskai sóbányák megtekintését és tanulmányozását mindenkinek megengedi

mindazáltal szükséges, hogy az aknákat megtekinteni kívánók az illető adminisztratori hivatalnál magukat jelentsék, mely jelentés azonban csak arra való, hogy a szükséges előkészületek és vezetők kirendelése szokott rendben megtörténjék. — Legcélszerűbb nagyobb társaságok, vagy előkelő magas vendégek társaságában az aknákat megtekinteni, miután ily alkalommal a bányá helyiségei igen nagy pompával és fénynyel vannak kivilágítva.

A bemenetel előtt minden vendég egy tiszta fehér vászon-zubbonyt nyer, nehogy a por, nedvesség és más egyéb piszok a ruháknak ártsanak.

Mihelyt a vezetők nélkülözhetlen bányamécsiket meggyújtották, a vendégek olyformán sorakoznak, hogy minden 4—5-ik vendég után egy vezető megy mécsével. Ily rendben történik a lemenetel is.

Szerencsés valék egy nagyobb számú társasággal a wielieskai sóaknákat meglátogatni, mely alkalommal az akna helyiségei sokszinű lámpák és csillárok által, nagy fénynyel valának kivilágítva. E nagyszerű és szokatlan jelenetek, legalább reám nézve oly állandó benyomást tőnek, hogy azokat elfelejteni nem tudom.

(Vége köv.)

Myskovszky Viktor.

Az örmény nemzet.

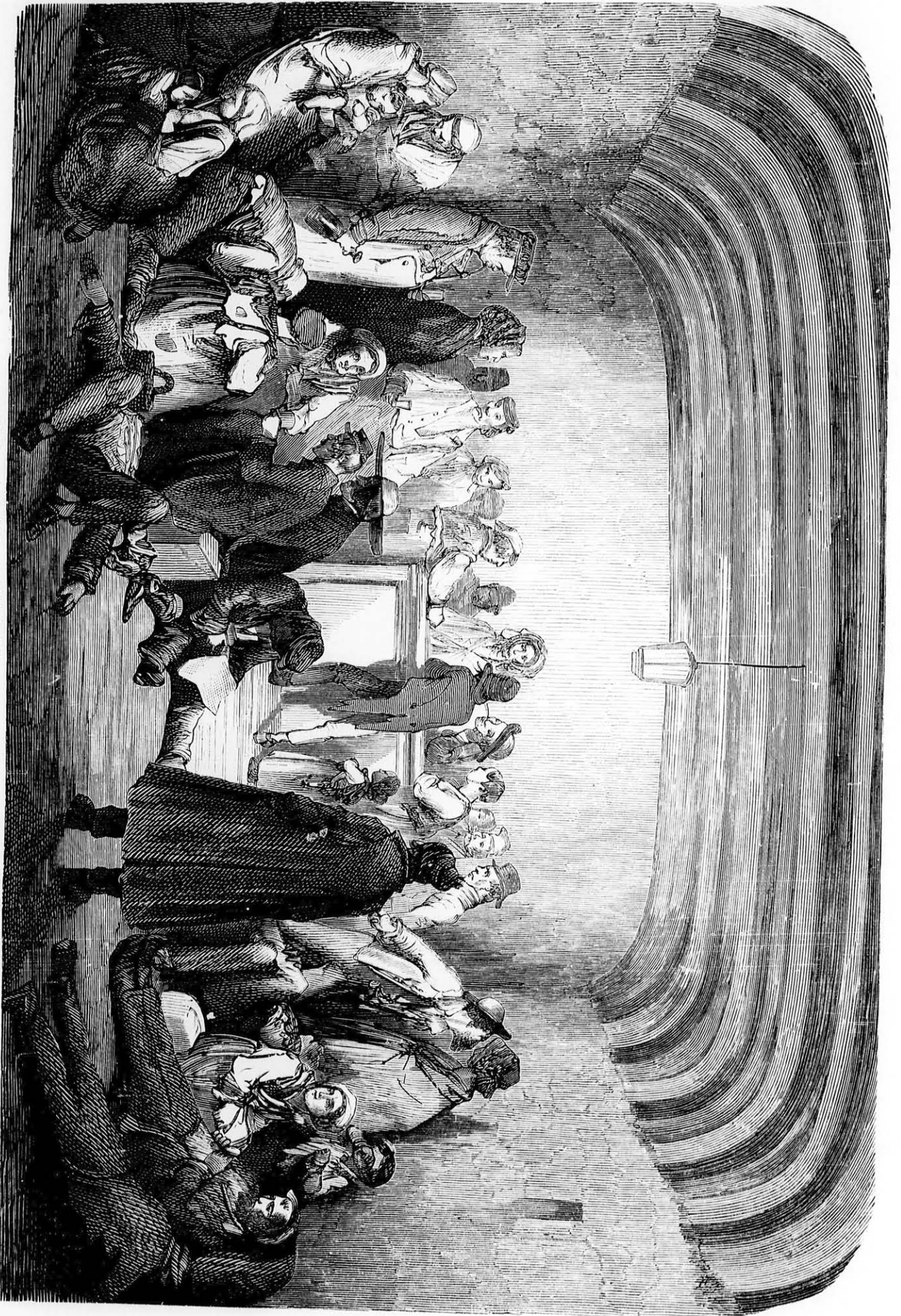
Most, midőn Ázsia nyugati országainak viszonya az európai nagyhatalmakhoz, egyik legfontosabb tárgyát képezi a politikai kombinációknak, midőn az orosz óriás birtokainak tulterjeszkedése Anglia gyarmatai felé az oly hoszu idő óta tespedő világrészt végzetes háborúval látszik fenyegetni, bizonyára nem leend érdektelen, néhány pillantást vetnünk egy nemzet életére, melynek nagyszerű történeti multja és még mindig szomorú jelene egyaránt igényli részvétünket, melyet a századok óta ellene küzdő ellenséges elemek elnyomni igen, de megsemmisíteni még nem voltak képesek, sőt gyermekeinek kebelét még alkalmasabbá tévők a szabadság és nemzeti önállóság eszméinek kifejlesztésére.

Tesszük pedig ezt főleg Haxthausen báró nyomán, ki rendkívül érdekes képét tárja föl előttünk a Fekete és Kaspi tenger között lakozó nemzetek társas viszonyai- és családéletének.

Mintha csak egy véres fonalat gombolyítanánk végig az emberiség őstörténetén, midőn átgondoljuk az örmény nemzet hazájának multját. Innen rohantak a békésen élő népekre Nimrod, Ninus és

Semiramis hadai; e földről vezette népeit Hellas hőslékü fiai ellen Xerxes. Örményország volt színhelye a rómaiak és parthusok csatáinak, s itt Nehavend mellett vívták ki az arabok maguknak kelet uralmát; Dschingiskhán és Tamerlán vad esordái ezen országon rontottak keresztül, melyben azután évszázadokig folyt a harc két muhamedán felekezet, a siiták és szunniták, újabb időben a kereszt és a félhold, s végre Oroszország, Perzsia és a török birodalom között. S ki tudja, vajjon nem e véráztatta földről fog egykor szétterjedni Ázsia többi népei közé mindezeknek ellentéte, az értelmi műveltség világa is?

Az örmény nemzet, minden szomszédjánál gazdagabban fölrüházva a gondviselés által, a test és szellem jelességeivel, soha sem emelkedhetett oly nagy hatalomra, hogy a világhatalmat kezeihez ragadhatta volna; sőt inkább alig van nemzet, melynek évszázadokon át tragicaibb sors, minden tekintetben alantabb álló népek általi elnyomatás képezte volna osztályrészét. Azonban az életének fordulópontjához közeledő s rabszolgaságából némileg fölszabadult nép között napjainkban új



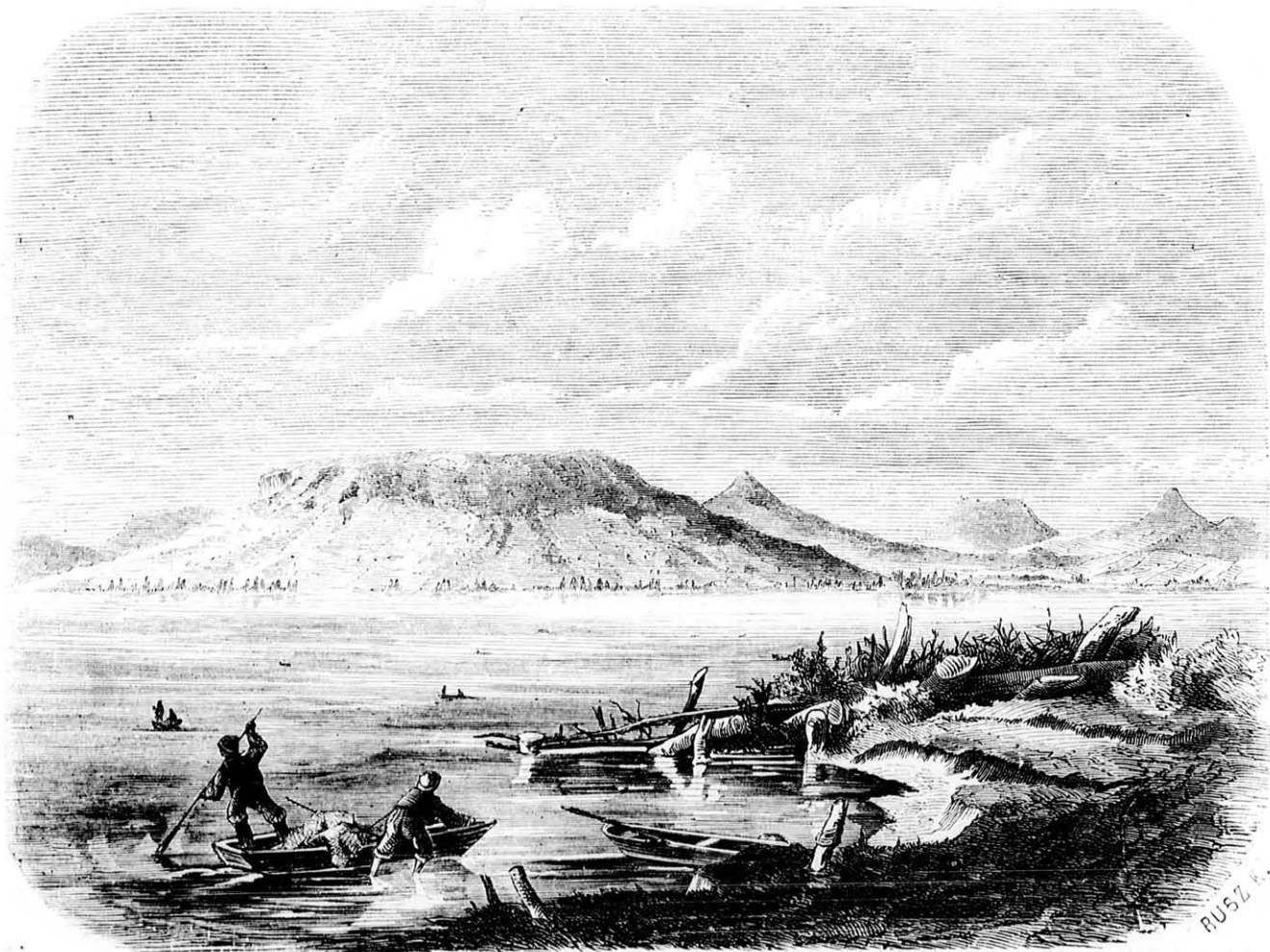
Amerikába vándorlók a hajó belsejében. (L. szöveget a „Vegyé-ek” közt.)

szellemi mozgalom támadt, és ha Oroszország tudatára jut világtörténelmi küldetésének, fel fogja áldozni centralisticus, a roppant birodalom minden alkatelemeinek egyöntetűvé tételére irányozott politikáját, nem gördit akadályokat az örmények nemzeties irányu intellectualis fejlődése elé sem.

Az örmény kétségkívül egyik legszebb népe a földnek. Testalkata nem annyira izomfejlettség, mint a részarányos idomok finomsága által tűnik ki. Legtöbb esetben nagy hajlandóságot tanusít az elhízásra. Csaknem kivétel nélkül barna színár-

szükségesség gyanánt fejlődik ki bennük a gyanakodás, elzárkozottság és hitogetés. És mivel kitüntetés, rang vagy hivatalra nem számíthatnak, nem esodálhatjuk, ha minden törekvésüket pénz- és javaknak minél gyorsabb beszerzésében öszpontosítják. De még ezek is tiszteletet érdemelnek családjaik körében, a hol hiven ragaszkodnak patriarchális szokásaikhoz, jótékonyak és vendégszeretők.

Örményország a kereszténység megalapítása előtti időkben jól szervezett állam volt, tartományokra osztva, melyeknek élére helytartók állított



Balatonai táj, a somogyi partról tekintve. (Rajz. Greguss János. Szöv. a „Vegyesek“ közt.)

nyalatu. Csendes, szelid, mértékletes, szerény és a legnagyobb mértékben udvarias. Jellemét illetőleg meg kell különböztetnünk az Örményországban földmiveléssel foglalkozókat a szomszéd népek között kereskedésből élőkötől. Amazok általában szigoru erkölcsűek és becsületesek. Életmódjuk és szokásaiknak megható képét tünteti föl maga utazónk, Haxhausen is kanakir-i barátja Abovian és ennek rokonában, lefestvén ezeknek bibliai korra emlékeztető életét. A török és perzsák között élő örménykereskedők azonban mindenütt csalóknak tartatnak. Idegen, őket gyűlölő és megvető népek között tartózkodván, természeti

tak, kik magukat lasanként függetleníték, úgy hogy a 10-ik században Kr. e. már mintegy 170 dynasta család létezett s ezeknek tagjai a királyhoz körülbelül csak oly viszonyban állottak, mint a minő p. régebben Németországban létezett az egyes tartomány-főnökök és a birodalom feje között.

A keresztyénség elterjedésével ezen világi urak helyét a nagyszámu kolostorok foglalták el. Itt, a csekély képességű bérevidékek között fejlődött ki a szerzetesség a nemzet uralkodó jellemévé, épen úgy, mint az abyssiniai és tibeti fensikok lakóinál. A szerzetes-élet idők folytán annyira ösz-

szeforrott az örmény nemzeti szellemmel, hogy már Világosító Gergelynek, az örmények apostolának ötödik utóda, Narses patriarcha kétezer kolostor, szegény és árvaház és kóroda alapítója gyanánt tiszteltetik. E tulnyomó kolostori élet az örmény nemzet fejlődésére annyival inkább reányomta az egyháziasság bélyegét, minthogy a politikai folytonos elnyomatás miatt egészen háttérbe szorult. A nemzetnek csaknem minden nagy embere a 4—6. században szerzetes, pap, püspök vagy patriarcha volt. Irodalma három negyed részének tartalma theologiai, s még a történelmi bűvárlatoknak is ily színezetű háttére van; a nemzeti költészet csaknem kizárólag egyházi énekekből, a bölcsészet dogmatikai magyarázatokból állott, sőt khronologiai irataik is mindegyiknél az egyházi ünnepek megállapítását célozzák. E korlátolt, egyházi állásponton maradt az örmény nemzet még a 10. és 12-ik században is. Az izlam hatalma alatt azonban a szerzetesség halálmerevségbe süllyedt, s rövid idő alatt még az egyházi rendnek tudatlansága is oly nagy lön, hogy saját könyvtáraik [kéziratai is holt kincset képeztek reájok nézve, melynek értékét csak a külföld s különösen a könyvnyomdászat derítheti föl.

Ezen állapot azonban csak az őshazát lakó örményeknél maradt meg állandóan; az idegen nemzettek között letelepedetteknel már a 17-ik század

kezdeté óta jótékonyan ható szellemi mozgalma veszünk észre. Lemberg (1616), Milanó (1624) Páris (1640), Amsterdam (1660), Marseille (1670), Lipese (1688) és más városokban egymásután állítottak föl században örmény-nyomdák, sőt Lembergben 1662-ben főiskola alapított.

Mindazáltal egy új szellemi fölemelkedés, irodalmi élet s ebből fölsarjadzó tudományos és népműveltség hajnalpirja csak a múlt század óta kezdett az örmény nemzet fölött derengeni, különösen a mechitarista rend áldásos törekvései folytán. És e nép új irodalmának becses termékeivel bizonyítja be ily rövid idő alatt is, hogy nemcsak fényes múltja, hanem jövője is van. Adja az ég, hogy e nemzeti újjászületés békésen, erőszak nélkül mehessen végbe, s azon rejtélyes nép-ének jóslata, melylyel a pogányság korában Vaharn istennek születését ünnepelek, a „szőke ifju“ alakjában jelképezett nemzeti új életre ébredés által minél hamarabb beteljesüljön:

„Szülési fájdalmak közt volt az ég,
S alant a bitorba fürdő tenger;
S mi rajt halaványan terült el,
Az nád; a földre színt e kin nehézkedék.
De im, a nádból láng és füst gomolyg fel,
S a lángból egy ifju, szőke dalia,
Fényes tűzként csillog, hajzata, arca,
— S a nap nem mérközik szemének fényével.

Molnár Antal.

A datolya-pálmákról.

Ezen nevezetes növény gyümölcse „török szilva“ nevezet alatt hazánkban is eléggé ősmertes, s így nem lesz érdektelen, ha fájáról némely adatot elősorolunk.

A pálma az északi félgömb déli tartományainak növénye, azonban az egyenlítő alatt már nem honos. Vogel középafrikai utazásában irt jelentései közt érdekes adatokat találunk a datolyapálmára vonatkozólag.

Fezzánban, ezen Tripolistól egyenesen délnek huzódó afrikai tartományban, szerinte minden növény közt legfontosabb a datolyapálma, s ebből él egész Fezzán s Tripolitania fele része. Murzukban, Fezzán fővárosában minden ajtó s minden küszöb pálmafából készül; a házakban a szobák mennyezete datolya-törzsekből van rakva, melyekre keresztben — mint nálunk a nád — datolyaágak rakvák.

A szegényebb nép csupán csak datolyaágakból alkotott kunyhókban lakik, s pálmagalyak szolgálnak itt rendszeren tüzelő-szerű, melynek jókora

nyalábja — két mértföldnyi távoból hozva — egy piaszterbe, vagyis két ezüstgarasba kerül.

Itten ember és állat számára datolya a fő élelmi szer; tevék, lovak, kutyák, mind — mind datolyát esznek, sőt ennek még kőkeménységű magvát is használják, mert azt vízben föláztatva, a marhának adják.

Hogy mily iszonyu mennyiségben tenyésztek e tartományban a datolyát, kitünik abból, hogy midőn Abd-el Dzsélil tripoliszi basa Szoknát 1829-ben ostromolni kezdé, hogy a várost megadásra bírja, ennek kertjeiből a pálmákat kivágatta; emberei egy hét alatt 43 ezer darabot döntöttek le, és Szokna körül mégis 70 ezer darab maradt.

A pálmák jövedelme azonban nem igen nagy (ez ellenkezik Brehm adataival,) mert Vogel szerint 100 darab pálmafa egyremásra 40 mázsa datolyát szolgáltat, minek értéke Tripolisban 100 ezüst forint.

Miután a fa gyümölcseit leszedték, azokat rögtön kiterítik a házak lapos tetejére, ott a napon

megaszalják, s ha kökeménységüvé váltak, homokba ássák, s az így eltett gyümölcs két évig is használható állapotban marad. Mint eleség, a datolya igen hevit, s nagy szomjat okoz, úgy, hogy a pusztákon való utazásokra nem örömet viszik magukkal tápszerű a karavánok.

Legizleteseb a datolya árpaliszttal tésztává gyurva, mit *cumitának* neveznek; ezenkívül készítenek belőle szirupot (szörp), valamint *arogi* nevű pálinkát is.

A pálma tavasszal virágzik, s ekkor mesterségesen termékenyítik meg; tudnivaló ugyanis, hogy a pálma-törzsek közt külön vannak a himek s külön a nők, s ebben különböznek a növényvilág legnagyobb részétől; termékenyítéskor a nőstény pálma virágbimbóit hegyes bottal fölnyitják, s

belészórják a him pálma virágainak himporát; egy-egy him pálma virágaival száz nőstény pálmát termékenyíthetni meg, — s csupán ezen egyetlen munkát igényli a pálma, mert még öntözéséről sem kell gondoskodni.

A már kinőtt pálmák magassága 40-től 70 láb-ig váltakozik, s életkoruk 100 évig is terjed; Fezzánban mintegy negyven fajtát ismerik, melyeknek gyümölcse nagyságra, színre és alkatra nézve különbözik egymástól, azonban mégis mind-egyik hengerded.

A pálma gyümölcse — bármily fajdu legyen is — egy időben, mintegy kétheti időköz alatt érik meg, úgy, hogy szeptember végén már nem találhatni fris datolyát.

Közli: *Kisvárday*.

Havre de Grace-ból New-Yorkba.

(Folytatás.)

Augusztus 17-dikén régi kívánságom teljesült. Viharunk volt, még pedig a javából. — — — — — *) És volt megint alkalom a pszichologiai és jellem-tanulmányokat folytatni, a csendes keresztényi resignációtól, az elszánt, nyugodt bátorságtól kezdve egész az eszét vesztett kétségbeesésig és gyáva rimánkodásig! — Igazi, valóságos veszedelem tulajdonkép nem volt, mert bármily nagy vala is a vihar, (a kapitány állítása szerint egyike a legdühösbeknek, melyeket valaha ért,) bármily borzasztó robajjal zuhantak is az óriási habok fedezetünkre, bármennyire inogott is „Alma“, (egynémelykor annyira oldalt dölve, hogy a felesapkodó habok a kémény tetejét érték el;) bármennyire süvöltött s tépte köteleinket a szél, — mégis a nyílt tengeren voltunk, távol partoktól, szikláktól, zátonyoktól, s miután a vihar nem jött rögtön, mint a déli tengereken az ugynevezett hurricánok *) szoktak, volt időnk, hogy vitorláinkat behuzzassuk s minden szükséges előkészületet megtehetünk. A „Norwest“ (NW, vagyis éjszaknyugati szél

rövidség kedvéért, mivel oly gyakori,) már az előtte való nap kezdé magát nálunk bemutatni, s annyira mindinkább növekedő hatalommal, hogy vitorláink mind bevonattak, csak a legalsó hoszant álló „Storm sail“ (viharvitorla) tartatott meg, hogy a hajót, a mennyire lehet, nyugodtabban, inkább egy oldalon fekve tartsa meg. Hogy ez mennyire sikerült, bizonyítja, mikép engem az éjén át egy hatalmas „rouli“ ágyamból szerencsésen kidobott, a fentebb említett pamlaagra rá, s onnét a másik „rouli“ a földre; innen az tán nem lévén „lejjebbezés“, párnámat fejem alá tolva, nyugodtan s ismét mély álomban vártam be a reggelt, a midőn 9 óra tájban a fentebb említett vihar egész dühét kezdé kifejtteni.

Aug. 15-kén reggeli 6 órakor ágyuzás ébresztett fel. Mi történt? „Alma“ épen egy pár hatalmas bukácsolt, s ropogtak gerendái, falazatjai, mint egyébiránt mindig. „Már baj van“, gondolám, félálmosan, — „már sülyedünk, s Alma segélyért ágyuz. De hogy volna ez lehetséges most, midőn a multkori nagy vihart oly derekasan kiál-

*) Ismét gondolatjelek, s ismét a „Hazánk s a Külföld“ olvasói élénk képzelő tehetségére utalok. Naplómban e helyen következő szavak állanak: Nem irom le, mert úgy sem felejttem el soha.

*) Hurrican vagy Ouragan, Orecan, ama nagy s roppant sebességgel keletkező vihar, főleg a déliebb tengereken, s a nyári hónapokban, mely ép ezen majdnem rögtön támadása miatt oly veszélyes, s az által, hogy az igazi hurrican irányát gyorsan, szinte majdnem rögtön s többször változtatja, majd keletről, majd délnyugatról, ismét keletről stb. fujván. Van még a tengeri viharoknak több neme is, így a téli s az ugynevezett aequinoctialis viharok, (febr. — márc., —

október s novemberben,) melyek erejük s főleg az által tünnék ki, hogy több napig is tartanak, míg az angol tengerészek által ugynevezett „Gale“-ek vagy szélrohamok rövidtartamuak. Feltűnő, mily hirtelenséggel jár az efféle tengeri fergeteg; az ég egészen tiszta, felhőtlen, midőn a láthatáron rögtön fekete felhőske mutatkozik, s alig telik bele 10—15 perc, már szakad a zápor s az árbocok kötélzete között egész dühével sívít a szél; de alig mulik el fél óra, s már ismét minden nyugodt, csak a tenger kavargó, ha a „gale“-k számosabbak. Napjában 4—5 ily „gale“-unk volt. (Lásd munkámat: „Uti-Emlékezetek Amerikából“ 33. lap.)

lotta? Hát pirátok! No lesz kaland, regény; a kisasszonyokat hőiesen megvédjük, stb. stb. Vagy tán ama híres tengeri szörny, óriási vízikigyó, melyről a lapok évenként szoktak írni, de melyet még soha halandó nem látott? ... És ugrottam az ágyamból le, a szegény „compagnon“ feje mellett el, s a legszükségesebbet magamra rántva, ki a fedezetre

Fényes napsugár fogadott, s a multkorihoz mérve csendesebb tenger. A széles, nagy, de rendezes habokon vigan szökdösött „Alma“, teljes díszben, valamennyi lobogójával! Tisztek, altisztek mind díszruhában, s a matrózok, a mennyire lehetett, tisztában. „C'est la Fête de l'Empereur.“ Tehát az Ő születésnapja, Napoleoné, melyet mi francia hajón, francia lobogó alatt evezve, tehát mintegy Franciaországban levén, *) természetesen nagyszerűen megünnepeltünk.

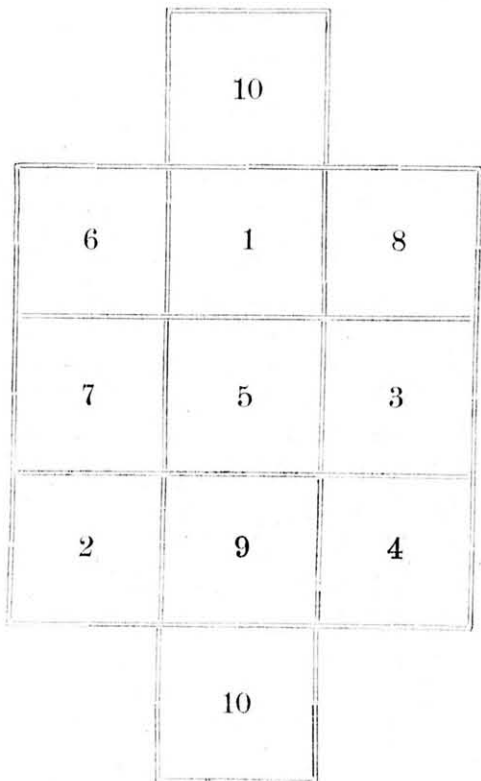
Lobogókból, szőnyegekben sat. oltárt emeltünk a hajó fedezetén, s mons. l'Abbé L. ki mintegy 10—12 fiatal papot kísért Amerikába missionáriuskodni, ünnepélyes misét mondott, s ágyudörgés közt éneklé el a *Te Deum*-ot. A kapitány, a tisztikar, az egész társaság (sokan voltak már, kik betegségeikből felépültek,) részt vett az ünnepélyen, s habár köztünk mindennemű vallásfelekezettiek voltak, egy hit élt mindenkinek kebelében, egy érzemény hatotta át mindenki szívét: a mély hála, s bámulása a természet nagyszerűségének, mely naponta terült el szemeink előtt, s meghatva rebegé mindenki a maga nyelvén s hitén: „Dicsőség Te neked Uristen!“

Ebédnél, mely ma a szokásosnál díszesebb volt, a kapitány pezsgővel kínálta meg az összes társaságot, s felemelkedvén, első poharát a császár egészségére üríté, mit ismét ágyudörgések hirdettek szerteszét a világ minden része felé — a delphineknak s cethaloknak. „No lesz toasztirozás!“ gondolám magamban, de csalatkoztam; elfelejtém, hogy nem Magyarországon vagyok, és lön siri csend, összeszólás mindenfelől, míg mr. Maré-t nagynehezen rábirták, hogy néhány szóval igyék Eugenia császárné egészségére. Végre a közérzületnek véltem kifejezést adni, midőn derék, szives kapitányunkat általános tapsok s helyeslések közt éltetém; a pezsgőnek ama nevezetes tulajdonsága van, hogy mentül inkább fogy, annál inkább nő-

*) A követségek, konszultások s hajók, a világ bármely részének tengerén vagy kikötőjében legyenek is, mindig mintegy azon ország darabkájának, kiegészítő részének tekintetnek, melynek nemzeti lobogóját (pavillionját) viselik, s ott ugyanazon szokások, törvények, szabadalmak érvényesek, mint amaz országokban.

vekszik a jó kedv. Ez nálunk is bebizonyult, s azért sok kedélyes tréfát üztünk ebéd után. Versenyt másztunk a köteleken a matrózokkal, steapelhace-t tartottunk a fedezeten, négykézláb versenyezve, s alacsony akadályokat ugorva át sat. s este a nőkkel együtt a nálunk is, s bizonyosan mindenki által ösmert „Schwartz Peter“t játszottuk, derekasan bekormozván egymást, mi sok nevetésre adott alkalmat.

Társaságunk nagyobb része már felépülvén, hozzá szokott a hajó mozgásához. Kedélyes, vigéletet éltünk, s egyáltalában sok gyermekies tréfás játékot üztünk. Szembekötösdit játszottunk, sárkányt eresztettünk; abrincsból ijjat csinálva nyilakkal célba löttünk sat. Főmultságunk egyébiránt egy amerikai játék volt, mely abban áll, hogy a padlóra krétával ily alakú négyszögek közül álló kereszt rajzoltatik, mint itt mellékelve van. A játszók 10—15 lépésnyi távolságból ko-



rong-alaku tekékkel (Discus-Scheibe) dobnak a négyszögbe, felváltva, de 3—4 tekét egymásután. Csak azon teke számít, mely *nem* érinti az egyes négyszögök határvonalait, s annyit, a mennyit a szám jelöl; kinek tekéje az alsó, 10-zel jelölt négyszögbe esik, annak már dobott összegéből 10 szám levonatik. Aki előbb dob százat, az nyertes.

A hajó folytonos ingása, s az erős roulik miatt e játékok némi ügyességet s gyakorlatot igényeltek, s igen jó időtöltésül szolgáltak, miután — mint már említém — tengeren a tanulmányoknak, komoly foglalatosságoknak nincs helye. Említém

mindezt, s említem majd rendes életmódunkat s időfelosztásunkat is az „Alma“-n, mert azon kérdések közt, melyeket hazatértemkor barátim hozzámmal intéztek, a leggyakoribb ez volt: „Ugyan mit csináltak egész nap a hoszu tengeri ut alatt?“ Ime elmondom a „Hazánk s a Külföld“ tisztelt olvasóinak.

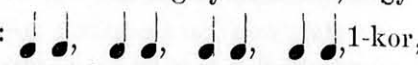

Naponként reggeli 6-kor felkeltünk; mert ekkor, akár volt eső, akár nem, a hajót — főleg fedezetét — mosni kezdték, s ez oly dörömböléssel és lármával történt, hogy lehetetlen volt föl nem ébredni.

Kimászván szűk ágyamból (mindig jó kedvűen, ha még oly rossz éjünk volt is, mert mint már említeni szerencsém volt, részemről — fekvé — mindig tökéletesen jól érzem magam, a mi egyébiránt egészen egyéni; vannak, kik a kabinban fekvé rosszul lesznek;) kettőnknek egy pint viz dukált. Herr Friedl, a „compagnon“ nem lévén hydropatha, s azonkívül majd mindig tengeri beteg, monopolizáltam e jótékony s tengeren oly nagybecsű folyadékot. 7 óra felé egy csésze kávé vagy theát kaptunk, igen jó, ujdonat-sütött kalács-félével (brioche) és rosz tejjel, mely leforrázva, bádog-medencékben, jég közt tartatik, valamint minden husnemű, baromfi stb. Élő-állat nem volt a hajón, mint ez az angol hajókon szokásos, hol nemcsak fejős teheneket, de borjúkat, ürüket, baromfit is visznek. 10-kor reggeli volt francia modorban, mely az ebédnél csak annyiban különbözik, hogy nem délben van; különös protekcióból én egyébiránt mindig theát kaptam. 5 órakor volt ebédünk, igen jó, bőséges; különösen izletes volt a kenyér, mely szintén naponként a hajón süttetett. 9-kor este thea, süteményyel.

Mind ezen étkezés az átmeneti díjban foglaltatik, mely a szalonra vagy első helyre 550 frank, (körülbelül 220 ausztr. forint) ezüstben. Borok, pezsgő, sherry, stb. és sör, — a ki szereti — külön fizettetnek; az ebédhez egyébiránt, valamint a reggelihez is meglehetősen jó veres asztali bor járul.

Az étkezések közti időt a fönt említett játékokkal, társalgással s olvasmányokkal töltök és alvással, mire a tengeren nagy hajlam és szükség mutatkozik. Este whisteztünk, sakkoztunk, néha hevenyészett szindarabokat adtunk elé, vagy ha szép időnk volt, a fedezeten ültünk, sétáltunk s bámultuk a végtelen tengert szüntelen mozgásában s örök egyformaságában.

11 órakor a gyertyák mind eloltattak, két lámpa kivételével a nagy teremben, melyek egész éjjel égve maradtak.

Gyertyagyújtáskor az örökkezdték fujni és pedig kis kürtökön, melyek egyike engem mindig a ceglédi toronyóra emlékeztetett, kinnek kürtje ép oly hangot át. A hajó farán (hátsó fedezet) egy tiszt s egy *pilotin* (azaz tisztii növendék) áll; ez kezdi a kürtölést, körülbelül minden 3—5 percben, s ennek a középhidon álló ör felel s ennek a hajó orrán (bow) álló. Ezenkívül a matrózoknak fele nappal úgy mint éjjel, készen áll az őrtanyán, vagy a „decken.“ Az örök, kik az említett helyeken, szintén éjjel-nappal őrködnek, — minden 4 órában váltatnak fel s e szerint van az időfelosztás s a haranggali jeltadás elintézve. — 12 órakor, 4-kor és 8-kor a harang nyolcat ver, négyszer két-két ütést:  1-kor, 5-kor, 9-kor kettőt stb. 11-kor például hatot, 11½-kor hetet:  A félórát egyébiránt csak akkor verik ki, ha olyankor valami történik, például 3½-kor van matrózok ebédje stb. Ezen haranggali jelzése az időnek egyáltalában minden tengeri hajón divatos, sőt még a dunai gőzösökön is, de ezeknél csak éjjel vettem észre, s csak ha állomásoznak, mint azt Pesten, éjjel a lánchidon átjőve többször hallottam.

„Alma“-t mindössze 84 ember szolgálja. A kapitányon kívül van három tiszt, t. i. másodkapitány, fő- és alhadnagy; 2 *pilotin* s több altiszt, pl. a *maitre d'équipage* (németül: *Saegelmeister* s szabadon magyarra fordítva: öreg béres a matrózok közt;) aztán a doktor s a főgépész szintén tisztii ranggal bírnak és egyenruhát viselnek. Fizetésük hónaponként jár: a kapitányé 500 frank s procentuatio mindenkori utazástól, mi néha szint' annyi rarug; a többi tisztéké 300 fr fejenként; egy *pilotin*é 75 fr, egy fűtőé 100 fr, egy matrózé 75 és 50 fr, s egy *Muss**)-é 25 fr, úgy hogy a hajónak hónaponkénti költsége a naponként elégetett 40—45 tonna kőszénnel együtt körülbelül 25,000 frankra rug!

(Folyt. köv.)

Rosti Pál.

*) A „*Muss*“ a kapitány után legszükségesebb egyén a hajón; a *muss* korára nézve 10—15 éves gyermek, többnyire valamelyik matróznak vagy altisztnek fia s tengerészeti pályája kezdetén áll. A *muss*nak parancsol mindenki; őt küldi, szidja tépázza a kapitány, mint a matróz; ő veri ki az órát; ő tisztítja az altisztek csizmáit; ő mászik föl az árboc legmagasabb, legvékonyabb hegyére; ő neki int a kapitány a kikötőbe érkezésekor s ő kiáltja akkor a kormányosnak: Starbord! Labord! azaz jobbra, balra, — vagy a gépésznek: „Stop! — fullspeed!“ azaz: állj! egész erővel!

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

—v— (*Amerikába vándorló a hajó belsejében*) címmel közlünk e szám 8-dik oldalán egy képet, mely minden magyarázat nélkül is kifejezi Európa azon legalsóbb néposztálya anyagi és szellemi állapotát, mely minden évben százezrenként tódul ki az Uj-Világba, leginkább az anyagi életében szegény s a politikaiban elnyomott Irrföldről, északi Németországból és Csehországból, mely szaporára ország nemcsak hazánkat látta el a hivatalnokok egész legiójával, de Amerikába is küldöz rajokat, melyek némely része boldogul, ha munkát talál, másika sanyarok közt ott vész, míg egy részük boldog, ha visszatérhet. Az ily kívándorlók, ha volt kis gunyhójuk vagy talpalatnyi földjük, azt eladják, s legtöbb esetben csak annyi pénzhez jutnak, hogy magukért és családjukért az uti költséget kifizethetik a személyszállító hajón. Összes podgyászuk szegényes öltözetükből s napszámi vagy kézműves-szerszámukból áll, s mert pénz hiányában nem várhatják be a kínálkozó szerencsét, azt hajhászniok kell; már pedig a példaszó is azt mondja, hogy a szerencse leginkább az elől fut, a ki kergeti, s így legtöbb esetben — mielőtt munkát kapnának — el kell adniok még kevéske ruhájukat és szerszámaikat is, hogy megélhessenek. És aztán? — aztán a jó szerencse vagy karjaira veszi őket, vagy végkép lesujtja. E kép most, midőn Rosti Pál nagyon érdekes amerikai uti vázlatait közöljük, ellentétességénél fogva is érdekes lehet. Jeles utazónk cikkeiben a személyszállító tengeri hajó első helye életét rajzolja; képünk a második helynek, a szegény kívándorlóknak csoportozatait tünteti elő.

—v— (*Balatonai tájkép a somogyi oldalról tekintve*) címe a lapunk 9-dik oldalán levő képnek, melyet — miként megelőzőit — szintén *Greguss Gyula* rajzolt. Művészünk e tájképet, miként a multkor (1866. 50. sz.) közlöttet, a somogyi oldalon levő fonyódi hegyről vette föl s így a regényes, Kisfaludy Sándor által oly szépen megénekelt zalai partok panorámáját tünteti elének. Érdekelni fogja olvasóinkat, ha megjelöljük az előttünk levő hegylánc egyes ormainak neveit. Balról az első a *szentgyörgyi szőlő-hegy*, melyhez regék emléke tapad; az utána következő, mintegy fennsíkot képző elvágott ormu magaslat a *Badacsony*, hazánknak e hires bortermő helye, melynek lejtői a környékbeli birtokosok bájos kilátásu nyaralói és szállóházaitól tarkállik; ezután s kissé háttérben van a csucos *gulácsi hegy*, s

mögötte *Csobánc*, időrongálta várromjaival. Végre *Csobánc* után, kissé előtérbe lépve *Hegyesd* jő, ormán szintén sötétlő várromokkal.

—kr— (*Bregenz mellett*) a voralbergi muzeum nagyszerű eredménynyel tesz régészeti kutatásokat. Ugyanis, — mint a német „Illustrirte Zeitung“ írja, — egy egész római temetőre akadtak, melyből a m. év folytán 51 sirt ástak ki. Valószínűleg az utolsó rómaiak vannak ide temetve, a kiket a német törzsek rontó áradata elpusztított. A holttestek, melyeket fölfedeztek, még mind hamu alakban tétettek az örök nyugalom helyére: a csontok együtt vannak a hamuval, mindenféle formájú hamuvedrekben. Az obulus egy hamuvederből sem hiányzik, de többnyire egészen elémészte a rozsdá által: csak egy réz Domitián s egy ezüst Augustus pénzdarab maradt épen. Balszamüvegecské nagy számmal kerültek elő az ezeréves rejtelyről, valamint igen sok agyagedény az egyes római kézművesek neveivel ellátva. A lámpák minden faja szintén gazdagon van képviselve, van közöttük sok igen ékes, domborművekkel. Mind e tárgyak a régiek kifejlett műérkének nyomait viselik magukon. A talált vaseszközök között említésreméltók 6 kés, egy szép lándzsa, egy juh-nyíró olló s nagymennyiségű szegek. Nyakékek színes üvegekből, karperecek és gyűrűk jócskán találtattak. Nevezetes egy teljesen épségben maradt bronzkarperec, melynek üregében apró kövecskék vannak. Ez valószínűleg valami talizmán lehetett. Aztán meg egy versenykocsi lépesője, ólomból. Sardinia Vado című városában szintén erélyesen folynak az ásatások s az eddigi felfedezések szerint kétségtelen, hogy a régi Vadum-Sabatia a mostani Vado helyén állott. Az itt kiásott régészeti kincsek közül különösen nevezetes egy 12000 lábnyi hosszúságú vízvezeték ólomcsövekkel. Feliratot még eddig csak egy kövön találtak.

—v— (*Kik építenek palotákat?*) Korunkat jellemző tényül említi föl egyik külföldi lap, hogy napjainkban a legpompásabb palotákat táncosnők, primadonnák, kocsisdalok énekesnői s oly zenészek építik, a kik boldognak boldogtalannak táncdarabokat játszanak. Olaszország tengerpartjainak legszebb részei, Firenze fölséges vidéke s a nizzai földi paradicsom tele vannak az énekesek, énekesnők és táncosnők pompás villái és palotáival. A hirhedt Teréza, ki a párizsiakat s Napoleon udvarát két év óta bakancsosok szájába való

dalokkal mulattatja, közelebb vett egy fejedelmi villát, melyben százezreket tékozol el, s a lapok épen most jelentik, hogy a Szajnapart legpompásabb épületét, az ugynevezett Villeguier-kastélyt Musard karmester vette meg, s hercegi módon rendezé be, az a Musard, a ki a párisi Mabile s hasonnemű hirhedt és fajtalan helyeken játsza a táncdarabokat.

— (Egy zsebmetsző naplója.) Londonban bizonyos Thompson nevű zsebmetsző a törvényszék elé állittatván, nála teljes naplóját találtak, melyet elég ügyetlenül magánál tartott. Ezen napló több száz lapra terjed s tartalmából csak néhány sort akarunk ide iktatni: „Szerda. Szokott portyázásaimat hasonló sikerrel tettem. Igen ostobául cselekedtem, több pénzt költöttem, mint kellett volna. Willeyvel 2 shillingért civakodtam. Aztán nagyon fel voltam ingerülve. Hazatértem, 12 órakor lefeküdtem. Csütörtök. Két parlamenti tag zsebeit kiürítettem. Az egyiknek zsebében dugaszhozót és megfüstölt pipát találtam. Vizen St. James park felé mentem. Péntek. Jack elítélésénél jelen voltam, egy évi kényszermunkára ítélték. Az élhetetlen! 11 órakor egy clubba mentem. Szombat. Tom meghalt. Egy palack whiskyt ittam egészségére. Vasárnap. Egy papnak három fontot vettem ki zsebéből. Egy előkelő urhölgynek Pall-Mallban himzett zsebkendőt, három levéllel atyjától s negyeddikkal rózsaszínű papíron, aláírás nélkül, mely ekkép kezdődik: „Édes angyalom! Emilia meglátogatott; ő Symonssal verekedett. Sokat ittam. Clubbomba mentem; Emiliához visszatértem. Még többet ittam. Lerészegedve az utcán aludtam stb.“ A törvényszék nem tarthatta nevetését s maga Thompson is szívéből kacagott. Kis jellemrajz a világváros társadalmi életéből. (JHK.)

(M. A.) (A sárgaláz és a teknőcpusztítás.) A „Bullet. de la Soc. d'Acclim.“ szerint a hatalmas amerikai tropikus folyamok torkolatánál üzött tulságos teknőcvadászat egy igen nagy csapásnak lön oka e tájak lakóira nézve. A teknőcök ugyanis nagyon megfogyván, nem emészthették meg az e folyamok által elsodort s a ragályos betegségeknek valóságos forrását képező növény-maradványokat. Innen támadt a sárgaláz a mexikói öbölben, melybe a Missisippi óriási víztömege ömlik. A teknőcök arra valának rendeltetve, hogy a növényhulladékok fölemésztése által tisztogassák a folyamokat, s minthogy elszaporodásuk mindig egyenes arányban áll táplálékuk bőségével, az európaiak odaérkezte előtt e tisztogatás szakadatlanul történt, és a dögvészes láz, melynek azóta oly sokan áldozatai lönnek, teljesen ismeretlen

volt. Vajha sikerülne a partlakókat meggyőzni az oly hasznos állatok nagy mennyiségben kipusztításának hátrányos volta felől, s nemcsak a Missisippi és Rio del Norte, hanem az Orinoko és Amazon folyamok torkolatait is, melyek egész Guayana-t majdnem lakhatlanná teszik, teknőcökkel ismét benépesíteni.

(M. A.) (Jó mosdószer.) Igen célszerű mosdószer gyanánt ajánlatik a finom *zabliszt*, mely közönséges mosdóvízzel vegyítették össze s a bőrnek puhaságot és simaságot kölcsönöz. Különös hasznát lehet főleg bőrkiütéseknél tapasztalni.

—kr— (A kocsik eredetéről) egy hiteles forrás után azon felfedezés tétetett, mikép a négykerekű kocsis valóságos magyar találmány, s Komárom-megye Kocs helységéből kerülén ki az első, azért nevezték el kocsinak, azaz odavalónak. Különféle nemzet tekintélyes nyelvészei és írói bizonyítják, hogy minden műveltebb európai nyelvben e járműnek nevezete a magyar „kocsi“ gyökszótól veszi eredetét. Cornides Dániel, hazai történetünk egyik legügyesebb buvárlója is erősen igazolja, hogy midőn a szomszéd-népek még nem ismeretek szekeret, nálunk már a tizenegyedik században használatban voltak azok. Ezt bizonyítja még 1094-ik évből sz. László királyunk decretumának egy fejezete, melyben rendeli, hogy a futárok ne merészeljék elvenni az egyházba, püspökökhöz és főispánokhoz szekeren-menőktől lovaikat. 1100-ik évben Kálmán király is azt rendeli egyik decretumában: hogy azok, kik a király számára utazásaiban lovakat és szekereket (*curros subductorios*) szolgáltatnak, adó fejében hetenként csak négy denárt fizessenek. Hasonlókép a hintó is magyar találmány, a memyiben az első és hátsó párnaülések, a mozgó tető és a tengely felett alkalmazott rugók először Magyarországon, a tizenegyedik században lettek ismeretesek. A krónika többi közt 1343-ból Erzsébet királynét, Lajos királyunk édes anyját említi fel, ki András fiához Nápolyba, innen pedig Rómába pompás hintóban tartá diszmenetét, hol az olaszok megbámulák azt.

—v— (A legkisebb óra.) A világ legkisebb órája alkalmasint az, mely jelenleg Münchenben Rettig nevű órás kirakatában látható. Ez óra kisebb mint a mi ezüst ötkrajcárosunk, 10 rubinra jár s inggombul használható.

—v— (Egy okos lúdról.) A ludat rendesen az együgyűség megtestesülésének tartják, pedig a természettudósok több példát sorolnak fel, mely igazolja, hogy ezen állatban is kifejlődik az értelmi tehetség bizonyos foka. Most meg az angol yorkshirei „Gazette“ mond el bizonyos érdekes

történetkét. E szerint Clifton városában egy öreg ur a közérdekeltség tárgya és pedig különös kíséréje miatt. Ezen kísérő egy gúnár, mely az öreg ur szomszédjának, egy bérlőnek tulajdona. E gúnár naponként reggeli 5 órakor eltávozik gazdája udvarából s az öreg gentleman lakása elé megy, kit hatalmas gágogással ébreszt föl álmából; erre egész napon át minden járása-kelésében hiven kíséri az öreget, mitsem törődve a néptől hemzsegető utcákon az utána szaladó gyerkőcökkel. Ha az öreg ur pihenésül leül — a mi gyakran megesik, — akkor a gúnár lábaihoz fekszik. A városban több oly hely van, a hol az öreg meg szokott pihenni s ha ilyen helyhez közeledik, ez esetben tollas társa előre fut, megfordul s szárnyai csapkodása és gágogásával fejezi ki, hogy itt van a nyugvó-hely. Ha az öregnek terhére van valaki, ezt a lúd gágogással jelenti ki, sőt meg is csipkedi az alkalmatlankodót. Buffon, ez a nagynevű természettudós is megemlékszik munkájában egy Jakab nevű lúdról, mely annyira ragaszkodott gazdájához, hogy bujában elhalt, midőn attól elszakasztották.

—kr— (Az álarcok eredete.) Farsang elején lévén, nem lesz érdektelen néhány szót mondani az álarcok eredetéről. Az álarcok eredetüket az utánzás művészetének köszönik. Az ó-korban a színészek tudvalevőleg befesték arcaikat, hogy magukat ismeretlenekké tegyék. Később azon gondolatra jutottak, lapuból csinálni valami álarc formát. Hogy ama lárváknak, melyeket mi használunk, ki volt tulajdonképeni feltalója, nem lehet meghatározni. A legelsőek egyszerűen fakéregből, aztán bőrből készültek, melyet gyolcsal vagy vászonnal béleltek meg; ezek azonban kijöven formájukból, a bőr helyét fával pótolák. A rómaiak a görögök álarcait fogadták el. Olyanok voltak azok, mint a sisakok: betakarták az egész fejet és arcot s külön hajjal, fülekkel és szakállal voltak elátva, nem úgy mint a mieink, melyek csak az arcot fődik el. A mi mostani álarcaink eleintén Olaszországból kerültek, onnan kapta minden ország, most azonban a legszebbeket Páris állítja elő, honnan a világ minden részébe szállítatnak. — 1799-ik évben Massari olasz Párisban gyárat állított ez iparágra, melyet ott még akkor nem ismertek. XIV. Lajos udvaránál a ballettek mind álarcban adattak elő. E szokás az operára nézve egy századon túl megmaradt. Az ifjabb Gardel volt az első, a ki fedetlen arccal táncolt. Ez újítás eleintén sehogy sem tetszett a közönségnek, hanem később

annyira hozzá szokott, hogy midőn két évvel később Vestris, a legmagasabb udvartól felhivatva, álarccal táncolt, a közönség ép oly mulatságosnak találta, mint két évvel előbb az álarc nélkül való táncolást különösnek.

—v— (Női képviselőjelölt.) A new-yorki választó-kerületben Stauton Erzsébet asszonyság jelöltül lépett föl, s mindössze csak 8 szavazatot kapott, míg férfi-ellenjelöltjeinek egyike 9196 s másika 13,113 szavazatban részesült; de Stauton asszonyt ez nem tévé csüggedtté, s jelenti a lapokban, hogy a nők politikai egyenjogúságának zászlóját ezentul is fennen fogja lobogtatni.

—v— (Egy vashegyről.) Missouri-állam Észak-Amerikában rendkívül gazdag ásványokban. Töb-bek közt van benne egy 800 láb magas vashegy is. Ez érces kéreggel van bevonva, mely alatt a vas oly tiszta és tömör alakban jön elő, mintha öntve lenne. Egyik amerikai tudós kiszámította, hogy ezen értelepnek a földszine alatt még 1200 lábnyi mélyre kell hatnia, s hogy ezen egyetlen hegy képes ezer évig az egész polgárosult világ vasszükségletét kielégíteni. Eddigelé azonban e gazdag kincset nem igen aknázták ki, minek oka Missourinak köszénben való szegénysége.

— (Szedő nők.) A nők emancipációja a munka által itt-ott némi haladást tesz. Így közelebb Berlinben Janke ur könyvnyomdájában termet állít szedő nők számára. Berlinben a nők keresetkészségének előmozdítására külön egylet áll fem, és Janke ur azon nőket fogja alkalmazni, kiket neki az egylet ajánl.

Képtalány.



(Megfejtése a 4-dik számban lesz.)

A m. évi 49-dik számban közlött képtalány értelme ez: „Fél jobb, indu'j!”



sőbb magyar katonai-növeldé alapítására s e végből épült az Orosy-kert mellett levő Ludoviceum, mely Mészáros hadügyminiszter terve szerint már annyira fel volt szarolva, hogy abba 1849 elején a növendékeknek — többek közt e sorok írójának is — be kellett volna lépniök. Hg. Windischgrätz azonban s később Haynau is, e pompás épületet, mely arra volt szánva, hogy abban a háza és király védelmére képzett katonatiszteket, de egyszersmind béke időre is hasznavehető honpolgárokat neveljenek, osztrák katonai kórházzá alakították s a magyarok által tett pénzbeli alapítványokat mindez ideig lezárva tartották, vagy tudja isten hová fordították. A Ludoviceumnak eredeti céljára visszaállítását mind szabadelvű tagjaink, mind már az 1861-diki országgyűlés is követelte s egyik német lap azt írja, hogy e törvényes követelésnek végre valahára elég fogna tétetni. Mi azonban e jó hirt nem hisszük. Az meglehet, hogy ezentul nem használják majd kórházzul, hanem csinálnak belőle osztrák katonai növeldét.

—v— (*Császár és császárné ő felsége*) e hó közepe táján fogna Pestre jönni, mint ezt katonai körökben hiszik, s elfogadásukra a pesti indóházban, valamint a budai Mátyás-palotában már meg is vannak téve az előkészületek. Hivatalos jelentés azonban még nem történt ez utazásra vonatkozólag.

— (*Az akadémia tüneményes község ülését*) f. é. jan. 31-dikén tartják meg, bizonyára oly nagy számu és válogatott közönség jelenlétében, mint tavaly. Itt megemlítjük, hogy közelebb egy hölgy végrendelete egyik példányának megőrzésével az Akademiát bizta meg, mely végrendeletében az akadémia által kezelt székely alapnak tetemesb összeget hagyományozott.

—kr— (*A Kisfaludy-társaság*) f. havi gyűlését jan. 23-kán tartja. Ez ülésben történik a tagválasztás, és pedig az idén, az új alapszabályok értelmében, számos kültag mellett legalább is hat rendes beltagot választanak. Ugyanez ülésben hirdetik ki a múlt évi pályázatok eredményét is.

—v— (*Rózsa Sándor tudvalevőleg*) évek előtt életfogytiglan tartó börtönre ítélték, s hazai törvényeink ellenére külföldi fegyházba vitték. Később fogaai ideje 15 évig tartó börtönre szállítatott alá s most — mint olvassuk — még hátralevő büntetését a császár egészen elengedte. Rózsa Sándor német lapok szerint már vissza is ment szülőföldére, Szegedre.

—v— (*Előzetes is lesz Pesten*) az állatkertben, most jelenleg Ceflonban időző Duka Tivadár használt írja, hogy máj szarvát egy ilvet, mely körülbelül nyáron érkezhettek hozzánk. Egy szép elefánt értéke Európában 4—10,000 ft. s így Duka ajándéka valóban nagyon jelentékeny.

—v— (*Nyugtalanító hírt*) közlik Ausztriára nézve azt, hogy Bajorország is, — ezen leg hatalmasabb déli német, s a mellett katolikus állam — oly módon igyekszik Poroszországhoz csatlakozni, hogy háboru esetén hadserege porosz parancsnokság alatt állana.

—v— (*Miksa császár egyelőre mégis Mexikóban*)

marad, de hogy meddig marad, az idő kérdése. Hívei tanácsára t. i. most egy nagy nemzeti conventet hív össze, melybe az ország minden pártjának kellene választania képviselőket s ez fogna aztán a fölött szavazni, maradjon-e ő tovább is, avagy mondjon le s jőjön vissza Európába. Miksa császár a szavazás alatt Orizabában marad, hol az utóbbi időben sárgalázban feküdt.

—v— (*Az osztrák hadseregbe idegen tiszteket*) is fognának felfogadni, nevezetesen azon hannoverai, nassau-i és hesseni tiszteket, kik a megtörtént annexio után nem akarnak a porosz hadseregben szolgálni, s emiatt — mint Brünnből írják — katonai körökben nagy a lehangoltság, mert ha e hir való, utja lenne vágva az avancirozásnak. Más részről meg az hirlik, hogy az orosz kormány szolgált osztrák katonatiszteket akar zsoldjába fogadni.

—kr— (*A világtárlati palota*) konyhájának el látására annyi vendéglős találkozott, hogy e helyiségben most már naponkint 100,000 embert elégíthetnek ki ételek és italokkal. E palotában nemcsak az európai konyhák, hanem az egyiptusi, tatár és kínai kulináris művészetek is képviselve leendnek. A császárné pavillonja előtt naponkint katonai hangverseny leend. Azt is beszélik, hogy több idegen ezredbeli zenekar menend Párisba és felváltva játszand a palotában. A park közepébe termet állitnak, felolvasások és technikai kísérletek számára, mely elsöben hir szerint Lamartine és Sand György is részt fognának venni. — Sok élvezet vár tehát a kirándulók számára.

—kr— (*Görögországban*) Radovitz és Zaimerka között a thesselliai felkelök heves csatát állottak ki, melyben mindkét részen nem csakély veszteség történt. Korfuból érkezett újabb tudósítások szerint Epirusban fölttö nagy az izgatottság, hol egyszersmind egy ideiglenes kormány van alakulóban.

—v— (*„Journal Frances“ címmel*) Bécsben subvencionált félhivatalos kormánylap jelenik meg francia nyelven, melynek feladata a magyar ügyeket a külföld előtt osztrák-kormányi szempontból ismertetni. Ez ellenében „La Hongrie“ című lapot indítványoznak alapítani Pesten, s mi hiszzük, hogy részvények útján e hazafias eszme létesülhet is.

—v— (*Nincs többé Törökország*) legalább főbb orosz körökben már készítettek olyan tervet mely a törökökkel kitörendő háboru esetére a moslimek európai birodalmát eltörli. E terv következő pontokból áll: 1) Egyiptom megváltása az alkirály örökösödő uralma alatt, a ki Egyiptom szultánja címet fogna viselni; 2) a szigetek, nevezetesen Kreta, Cyprus, Rhodus, Samos, Chio, Mithylene és Lemnos felszabadítása, a köztük elszórva levő apró szigetekkel együtt. Ezen szigeteknek szabad tetszésére kellene hagyni, hogy akár önálló állammá alakuljanak, akár Görögországgal egyesüljenek; 3) Epyrus- és Thessalia-tartományoknak a királyiághoz csatoltatása; 4) Montenegrónak és a romániai fejedelemségek függetlensége; 5) Bosnia és Hercegovina egyesítésé-

ből egy hercegség alakítása osztrák főherceg alatt; 6) Szerbia függetlensége; 7) egy bolgár állam alakítása orosz nagyherceg alatt, a mire jóformán legalkalmasabb lenne Konstantin nhg. Végre Anglia és Franciaország kárpótlásul megszállhatná a szuezi csatorna vidékét, s néhány kis sziget elfoglalásával biztosíthatná magának az indiai tengerre vezető utat.

—v— (*Merénylet fejedelem ellen.*) Megelégedést Európa kevés helyén találhatni, s úgy látszik, a szomszéd moldva-oláhországiak sem igen nyugodtak, mert még nincs egy éve, hogy régibb fejedelmeket elkergették, most meg (dec. 3-dikán) az új fejedelem, I. hohenzollerni Károly ellen történt merénylet. A fejedelem tudniillik sétár volt, midőn egyszerre lövés hangzik közelében, mely azonban csak lovát érte. A ló azonnal összerogyott, s erre I. Károly gyalog tért vissza palotájába.

Irodalom.

— („*Napló*“) címmel Emich Gusztáv kiadásában igen díszes kiállítású, minden napra alkalmas jegyzőkönyv jelent meg, melyben az év minden napjára egy-egy tiszta lapot találhatni, gondolataink, olvasmányaink fölötti észrevételeink vagy élményeink följegyzésére. E mellett minden lap homlokzatán legkitünőbb íróink műveiből rövid s albumokba is emléksorokul alkalmas költemény-részeket, költői képet vagy erkölcsi mondatot találunk, s a lapok alján minden napra vonatkozó történelmi naptárt, híres hazai s külföldi személyek születési vagy halálozási napjára vonatkozólag, vagy találmányok, s nevezetes események évnappjait. Ez ép oly díszes mint jóra való könyv szerkesztője nevével nem tette ki.

— („*Abauj-megye monographiája*“ból) már a 6. és 7-dik füzet is megjelent Korponay János tollából. Mint az előbbieké, ugy ezen füzetek ára is 30—30 kr.

— („*Fekete levelek*“) című humoristikus lapra hirdot előfizetést Bús Vitéz mint felelős szerkesztő. Egy évre 6, negyedévre 1 ft 50 kr-ával, mely összeg Barátoktere 8-dik sz. alá küldendő. Az első szám megjelenését jan. 13-dikára ígérük.

— („*Sárospataki füzetek*“) 1867-ki évfolyamára, — dr. Heisler József szerkesztése mellett, — már szétküldék az előfizetési fölhívást, melyszerint nem csak a beltartalomra, de a külső kiállítására is az eddiginél nagyobb gond fog fordít-

atni, az előfizetési díj pedig marad az eddigi, t. i. egész évre 6, fél évre 3 ft.

Szerkesztői üzenetek.

— *Párisba*: I. D-nek. Közhez szolgáltatott. Ha kellene, a kinyomatásban is szívesen eljárunk.

— *Vönöckre*: S. L-nak. H—fy Lombardiának elfoglalása előtt Mantuában volt; azután Milanóban az „*Alleanzát*“ szerkesztette; most nem tudunk róla. A lapokat megküldte kiadóhivatalunk. Az arckép utnak indult.

— *Pápdra*: K. L-nak. Alkalmilag közzé tesszük. Egyébiránt vegyestartalmu s nem politikai lapok cikkeit inkább ajánlók figyelemmel kíséren.

— *Pesten*: N. M-nek. A „*történelmi naptárt*“ annál inkább nem használhatjuk, mert a küldött mutatónyból ítélve, abban oly adatokra lelünk, melyeket részint az Emichnél most megjelent „*Lapok a mult és jelenből*“ című könyvben, részint egy német „*Tagebuch*“-ban is fitalálunk.

— *Csik-Somlyóra*: B. I-nak. Jó. A régi okiratokat mindig mai helyesírás szerint s a rövidítések egész kiírásával közöljük; másként sokan nem értenék. Ez okon a latin kifejezéseket is szeretjük magyarul is adni.

— *Dobróra*: G. J-nak. Vigasztaló választ nem adhatunk, mert szobrászatunk igazán mostoha viszonyok közt teng. Ott van például Izsó, ezen genialis képfaragónk, ki hébe-hóba külföldre kénytelen menni, hogy munkát kaphasson.

— *Pozsonyba*: S. S-nak. Más lapban talán megjárna, mert nem rossz, de mi nem a néptől eredő népdalokat nem közlünk.

— *Pesten*: L. P-nak. A küldött karrikatúrákat nem közöljük.

— *Pesten*: Sz. J-nak. Az orosz regét örömmel fogadtuk s önt szívesen látjuk munkatársaink sorában.

— *Szent-Erzsébetre*: M. G-nak. Válaszunkat annak idején e rovatba igtattuk. Nem e lap keretébe valók voltak.

— *Pesten*: W. K-nak. Egy elvesztett billiard-parthie, varróleány félrekacsintása, félrehágot sarku csizma, hanyattesés a bálteremben, vagy ha édes papánk csak 25 ft havi gázsit küld 60 helyett, — még mind nem elég ok világfájdalmas versek írására.

— *Kecskeméltre*: A „*Leány átka kedvesére*“ nálunk nem fog látni napvilágot.

— *Győr*: R. K-nak. A m. évi dec. 9-dikéről keltezett levelet épen egy hó mulva — jan. 9-dikén kaptuk meg. Ha tehát válaszunk még nem késő, azt mondjuk, hogy: kérjük!

A kiadó-hivatal üzenetel.

— *Kolozsvárti*: Ngos Veress Márton urnak: mult hó 9-dikén adatott itt postára.

— *Szlanicára*: G. A. urnak. Már nem kapható, mert a multévi számok teljesen elfogytak.

Előfizetési föltételek a


„HAZÁNK S KÜLFÖLD“

1867-diki évfolyamára.

Az új előfizetők a lapok által annyira dicsért 1865. és 1866-diki „*Dobozi*“ és „*Zrinyi és Frangepán*“ című képeinket kedvezményül, egyszerű megrendelve 2 ft 30 kr-ért, bármelyiket külön megrendelve, 1 ft 30 kr-ért kapják meg, mely összegbe a csomagolási díj s a bélyegilleték is bele van számítva.

1867-ki minden egész éves előfizetönket — habár négy negyedéves részletben is fizetnek elő — ismét új kedves meglepetésben fogjuk részesíteni.

A lap ára:

Egész évre 6 frt. — kr. | Januártól aprilisig ¼ évre 1 „ 50 „
 Januártól júniusig félévre 3 „ — „ |  Az új műmelléklet csomagolási díja 30 kr.

Az előfizetési pénzek a „*Hazánk s Külföld*“ kiadóhivatalába — Pestre — utasítandók.